

УДК 342.7

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7\(35\)-29-36](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7(35)-29-36)

Бригінець Олександр Олексійович доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, вул. Героїв Майдану 8, м. Хмельницький, тел.:(066) 220-51-34, <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ДЕРЖАВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. Статтю присвячено аналізу проблем правового регулювання захисту персональних даних в державах Європейського Союзу як однієї з умов розбудови сучасного демократичного суспільства. Європейський Союз намагається використовувати нормативно-правову базу, що спрощує обробку, зберігання даних, а також підвищує безпеку персональних даних. Особливу увагу в Європейському Союзі набуло питання захисту персональних даних після прийнятого 2016 р. Загального регламенту із захисту персональних даних. Його положення спрямовані на гармонізацію захисту основних прав і свобод фізичних осіб, щодо діяльності з переробки і на забезпечення вільного потоку персональних даних між державами-членами ЄС. Відповідно виникла необхідність в подальшій фрагментації і уніфікації законодавства про захист персональних даних у всіх державах Євросоюзу.

Окреслено, що більшістю держави-членів Європейського Союзу було прийнято та введено в дію національне законодавство, що уточнює відповідні положення регламентів та імплементують у законодавство директиви. Звичайно ж, відстоюючи власні інтереси, держави-члени імплементують положення правових актів ЄС у свої закони із величезними затримками та іншими численними порушеннями. Саме тому Комісія ЄС винесла зауваження деяким державам, і за невиконання її вимог має намір ініціювати позови в Суді ЄС. Також великою проблемою є те, що при імплементатії не вдалося уникнути колізій, оскільки кожна держава може інтерпретувати ті самі положення правових актів ЄС по-різному. У цих умовах особливе значення матиме судова практика Суду ЄС, яка продовжує відігравати важливу роль у правозастосуванні та правотворчості, сприяючи подальшому розвитку та вдосконаленню права на захист персональних даних у ЄС.

Зроблено висновок про те, що європейські держави пройшли досить довгий шлях розвитку, повний спроб, помилок та успіхів. Враховуючи європейський стратегічний напрям розвитку, наша держава, яка лише нещодавно

розпочала свій шлях на ниві захисту персональних даних, може уникнути багатьох помилок, використовуючи позитивні зарубіжні напрацювання, що продиктовані природою сучасного цифрового світу. Приєднуючись до світових стандартів, беручи участь у міжнародних форумах та укладаючи стратегічні угоди, Україна продовжує зміцнювати свій режим захисту даних, гарантуючи, що дані її громадян залишаються захищеними навіть за межами її кордонів.

Ключові слова: персональні дані, зарубіжний досвід, інформаційне право, інформація, безпека, конституційні права, права та обов'язки, права людини, правове регулювання, відповідальність.

Bryhinets Oleksandr Oleksiyovych Doctor of Juridical Sciences, Prof. (Law), Professor of Constitutional, Administrative and Financial Law Chair Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytsky, St. Heroes of the Maidan 8, tel.:(066) 220-51-34, <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>

LEGAL REGULATION OF THE PROTECTION OF PERSONAL DATA IN THE STATES OF THE EUROPEAN UNION

Abstract. The article is devoted to the analysis of the problems of legal regulation of personal data protection in the states of the European Union as one of the conditions for building a modern democratic society. The European Union is trying to use a legal framework that simplifies the processing and storage of data, as well as increases the security of personal data. The issue of personal data protection gained special attention in the European Union after the adoption of the General Regulation on the Protection of Personal Data in 2016. Its provisions are aimed at harmonizing the protection of the fundamental rights and freedoms of natural persons, regarding processing activities and ensuring the free flow of personal data between EU member states. Accordingly, there was a need for further fragmentation and unification of the legislation on the protection of personal data in all EU countries.

It is outlined that the majority of the member states of the European Union have adopted and implemented national legislation that clarifies the relevant provisions of the regulations and implements the directives into legislation. Of course, defending their own interests, member states implement the provisions of EU legal acts into their laws with huge delays and other numerous violations. That is why the EU Commission issued remarks to some states, and for non-fulfillment of its requirements, it intends to initiate lawsuits in the EU Court. Also, a big problem is that during implementation it was not possible to avoid collisions, since each state can interpret the same provisions of EU legal acts differently. In these conditions, the jurisprudence of the Court of Justice of the EU will be of particular importance,

which continues to play an important role in law enforcement and law-making, contributing to the further development and improvement of the right to the protection of personal data in the EU.

It is concluded that the European states have gone through a rather long path of development, full of attempts, mistakes and successes. Taking into account the European strategic direction of development, our state, which only recently started its journey in the field of personal data protection, can avoid many mistakes by using positive foreign developments dictated by the nature of the modern digital world. Joining global standards, participating in international forums and concluding strategic agreements, Ukraine continues to strengthen its data protection regime, ensuring that the data of its citizens remains protected even beyond its borders.

Keywords: personal data, foreign experience, information law, information, security, constitutional rights, rights and obligations, human rights, legal regulation, responsibility.

Постановка проблеми. Постійно зростаючий темп прогресу інформаційних технологій та активність у формуванні баз персональних даних надзвичайно загострили проблему захисту різноманітних інформаційних прав і свобод людини. В умовах глобальної невизначеності та зростання соціальних ризиків, сучасній юридичній науці варто звернути увагу на проблеми конфіденційності та захисту персональних даних людини. Без урахування передових європейських стандартів щодо захисту персональних даних, вивчення особливостей національних регулятивних підходів окремих держав, які мають розвинене законодавство і багаторічний досвід з питань захисту прав і свобод людини, майже неможливо побудувати ефективну систему захисту персональних даних, яка окрім ефективної роботи буде також належним чином сприйняти при вступі держави до Європейського Союзу. У сучасному інформатизованому світі вкрай важливими стають питання захисту інформації. Пам'ятаючи класика: «Хто володіє інформацією – той володіє Світом». XXI століття активно нам ілюструє найрізноманітніші способи впливу на людину за допомогою відповідної інформації. Враховуючи вищезгадане цілком логічним постає прагнення людей захистити важливу для себе інформацію. Виходячи з того, що наша держава прагне стати державою-членом Європейського Союзу [1], доцільним було б розглянути європейський досвід регулювання захисту персональних даних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню захисту персональних даних, присвячені праці багатьох науковців. Серед них можемо звернути увагу на роботи К.О. Ємельяненка, А.В. Кардаш, І.М. Сопілко, К.С. Токаревої. Але враховуючи стрімкий розвиток законодавства багатьох держав, виникає необхідність доповнити та розширити наукові горизонти попередників.

Мета статті полягає у визначенні особливостей вирішення проблем правового регулювання захисту персональних даних в державах Європейського Союзу як однієї з умов розбудови сучасного демократичного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сучасні технології, особливо в інформаційно-телекомунікаційній сфері, розвиваються настільки стрімко, що часто правове регулювання не встигає за цим розвитком, і це породжує безліч як реальних, так і потенційних загроз основним правам і свободам людини. Одна з актуальних проблем полягає в тому, що нові технології створюють безпрецедентні можливості для свідомого чи неусвідомленого порушення права недоторканності приватного життя. І однією з найбільш вразливих для порушень категорією стала особиста інформація, тобто персональні дані людини.

У світі склалася практика зі встановлення можливих моделей захисту персональних даних та їх характерних ознак. Зокрема, виокремлюють такі три моделі захисту: європейську, відповідно до якої має існувати єдиний комплексний закон щодо захисту персональних даних; американську, яка передбачає так званий «секторальний», галузевий підхід, тобто ухвалення окремих нормативно-правових актів у кожній сфері суспільних відносин; змішаний, який передбачає існування одночасно загального закону і окремих галузевих нормативно-правових актів [2]. Враховуючи європейський напрям розвитку, нашою державою було обрано для наслідування першу з моделей захисту персональних даних, яку інколи ще називають «регулюючою», де окрім єдиного закону, існує відповідний уповноважений орган влади, який забезпечує виконання положень такого закону. У європейській правовій традиції захист персональних даних – це одна з неодмінних підстав забезпечення фундаментального права людини на недоторканність її особистого життя. Однак обрана модель має і ряд недоліків, до яких можна віднести недостатню кількість засобів захисту даних та різність повноважень суб'єкта контролю. Щоб їх мінімізувати, Україна особливо останнім часом досить активно співпрацює з європейськими державами та міжнародними організаціями для гармонізації своїх норм захисту даних, таким чином зміцнюючи свою прихильність до захисту персональних даних своїх громадян, одночасно сприяючи міжнародній торгівлі та комунікації [3]. Базисом для такого співробітництва постає узгодження з міжнародними нормами захисту даних та їх адаптація у вітчизняне законодавство. П'ятнадцять років тому Україна підписала Конвенцію Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, в якій визначила власні зусилля на модернізацію системи захисту даних відповідно до європейських стандартів, чим заклала детальну основу для обміну даними, визначаючи умови та гарантії для транснаціональних потоків даних [4].

Важливим кроком на такому шляху була підписана десять років тому Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, наша держава взяла на себе зобов'язання дотримуватись європейських стандартів щодо захисту персональних даних. Відповідно у статті 15 Угоди про асоціацію з Європейським Союзом підкреслюється важливість приведення стандартів захисту даних в Україні у відповідність до стандартів ЄС, що заклало основу для зобов'язання України наблизити своє законодавство до стандартів ЄС [5].

Оскільки ймовірність порушення персональних даних залишається дуже високою, Європейський Союз намагається використовувати нормативно-правову базу, що спрощує обробку, зберігання даних, а також підвищує безпеку персональних даних. Особливої ваги в Європейському Союзі набуло питання захисту персональних даних після прийнятого 2016 р. Загального регламенту із захисту персональних даних. Його положення спрямовані на гармонізацію захисту основних прав і свобод фізичних осіб, щодо діяльності з переробки і на забезпечення вільного потоку персональних даних між державами-членами ЄС. Відповідно виникла необхідність в подальшій фрагментації і уніфікації законодавства про захист персональних даних у всіх державах Євросоюзу. Саме цим документом визначаються основи правового регулювання у сфері захисту персональних даних у ЄС, спрямовані на захист прав, свобод та законних інтересів усіх без винятку фізичних осіб, які перебувають на території ЄС, персональні дані яких піддаються обробці. Права та обов'язки базуються на концепції законної, прозорої та контрольованої обробки даних, закладеної у спеціальних принципах та яка відповідає правомірним інтересам фізичних осіб, які надають свої персональні дані (суб'єктів персональних даних) [6; 7].

Після набрання чинності Загальним регламентом про захист даних бізнес стикнувся з проблемою адаптації політики приватності до нових вимог у сфері захисту персональних даних, адже інформація про обробку персональних даних була доволі розпорошеною серед різних розділів. Забезпечення захисту персональних даних ґрунтується на загальних принципах, що також визначені у Регламенті та являють собою набір основних положень та правил, яких повинні дотримуватися під час обробки та зберігання персональних даних. Відповідні принципи стосуються всіх суб'єктів обробки персональних даних, основну частину з яких складають державні органи та приватні компанії. До таких принципів відносяться такі: законність, добросовісність і прозорість, тобто обробка персональних даних повинна здійснюватися відповідно до законодавства та відкрито для фізичних осіб, про яких зберігається інформація; мінімізація даних, тобто обробка персональних даних здійснювалася лише в необхідному обсязі для досягнення визначених цілей; точність, тобто персональні дані повинні бути точними й оновлюваними, а установи мають

забезпечувати точність та актуальність персональних даних, також гарантувати їхню своєчасну корекцію в разі необхідності; обмеження зберігання, тобто персональні дані зберігалися виключно протягом часу, необхідного для досягнення цілей, для яких вони були зібрані; конфіденційність, тобто персональні дані повинні бути захищені від несанкціонованого доступу, випадкової втрати або пошкодження; відповідальність, тобто відповідно до вимог законодавства особою, які його порушили повинні нести невідворотну відповідальність за такі діяння [6; 8].

До інших важливих положень Загального регламенту варто віднести: забезпечення законної, справедливої та прозорої обробки персональних даних; обмеження цілей обробки даних, їх обсягу та зберігання; наявність широких прав у суб'єктів персональних даних; встановлення вимог щодо чіткості згоди на обробку персональних даних; забезпечення організаційних та технічних механізмів для захисту персональних даних при розробці нових систем та процесів; необхідність виконання процедури оцінки впливу тих чи інших дій або змін на захист персональних даних; встановлення відповідальності контролера персональних даних за забезпечення захисту персональних даних і дотримання вимог регламенту, навіть якщо обробка даних здійснюється третьою стороною; призначення співробітника з питань захисту даних; інформування працівників про вимоги регламенту. Тобто, згідно із Загальним регламентом збір інформації щодо працівника повинен обмежуватись даними, що є необхідними та доречними з огляду на обсяг відповідних прав та обов'язків особи і може здійснюватися лише в разі фактичної необхідності та за наявності достатніх правових підстав [6].

У нашій державі законом України «Про персональних даних» встановлені схожі засади захисту персональних даних, але вони менш конкретизовані. Ним же встановлені правила збору, зберігання, обробки та передачі персональних даних, а також відповідальність за їх неправомірне використання [7]. Але вимоги до захисту персональних даних та відповідальність за порушення таких вимог у Європейському Союзі більш суворі. Також у Європейському Союзі передбачено більш суворий контроль за захистом персональних даних, враховуючи необхідність отримання згоди на їх збір та обробку.

Станом на сьогодні більшістю держав-членів Європейського Союзу було прийнято та введено в дію національне законодавство, що уточнює відповідні положення регламентів та імплементують у законодавство директиви. Звичайно ж, відстоюючи власні інтереси, держави-члени імплементують положення правових актів ЄС у свої закони із величезними затримками та іншими численними порушеннями. Саме тому Комісія ЄС винесла зауваження деяким державам, і за невиконання її вимог має намір ініціювати позови в Суді ЄС. Також великою проблемою є те, що при імплементатії не вдалося уникнути колізій, оскільки кожна держава може інтерпретувати ті самі

положення правових актів ЄС по-різному. У цих умовах особливе значення матиме судова практика Суду ЄС, яка продовжує відігравати важливу роль у правозастосуванні та правотворчості, сприяючи подальшому розвитку та вдосконаленню права на захист персональних даних у ЄС.

Висновки. В сфері правового регулювання захисту персональних даних в державах Європейського Союзу варто відзначити, що європейські держави пройшли досить довгий шлях розвитку, повний спроб, помилок та успіхів. Враховуючи європейський стратегічний напрям розвитку, наша держава, яка лише нещодавно розпочала свій шлях на ниві захисту персональних даних, може уникнути багатьох помилок, використовуючи позитивні зарубіжні напрацювання, що продиктовані природою сучасного цифрового світу. Приєднуючись до світових стандартів, беручи участь у міжнародних форумах та укладаючи стратегічні угоди, Україна продовжує зміцнювати свій режим захисту даних, гарантуючи, що дані її громадян залишаються захищеними навіть за межами її кордонів. У той же час, оновлення вітчизняного законодавства щодо захисту персональних даних є вкрай необхідним, оскільки Закон України «Про захист персональних даних» не забезпечує повного захисту персональних даних в Україні відповідно до європейських та міжнародних стандартів. Крім того, чинне законодавство не охоплює низку питань та правовідносин, які виникають на практиці, що зумовлено відставанням законодавства від технологічного розвитку. Це гальмує інноваційні рішення у приватній сфері (розвиток ІТ-галузі) та у публічній сфері (надання адміністративних послуг).

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 09.07.2024.)
2. Кардаш А.В. Конституційно-правовий захист інформації про особу (порівняльно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2019. 223 с.
3. Ємельяненко К.О., Бригінець О.О. Правове регулювання захисту персональних даних в особливий період. Економіка. Фінанси. Право. 2024. № 6. С. 72-74.
4. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 28.01.1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.
5. Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasu>. (дата звернення: 09.07.2024.)
6. Регламент 2016/679 Європейського парламенту і Ради ЄС «Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС» (Загальний регламент про захист даних) від 27.04.2016 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text. (дата звернення: 09.07.2024.)
7. Токарева К.С. Проблеми захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в умовах інформатизації. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 11. С. 496–499.
8. Сопілко І. М. Сучасне поняття персональних даних: доктринальний та нормативний аспекти. Юридичний вісник. 2013. № 3 (28). С. 63–68.
9. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>. (дата звернення: 09.07.2024.)

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (data zvernennia: 09.07.2024.) [in Ukrainian]
2. Kardash A.V. (2019) Konstytutsiino-pravovyi zakhyst informatsii pro osobu (porivnialno-pravovyi aspekt) [Constitutional and legal protection of personal information (comparative and legal aspect)] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv. 223. [in Ukrainian]
3. Iemelianenko K.O., Bryhinets O.O. (2024) Pravove rehuliuвання zakhystu personalnykh danykh v osoblyvyi period [Legal regulation of personal data protection in a special period]. Ekonomika. Finansy. Pravo. № 6. 72-74. [in Ukrainian]
4. Konventsiiia pro zakhyst osib u zviazku z avtomatyzovanoiu obrobkoiu personalnykh danykh [Convention on the Protection of Individuals with regard to Automated Processing of Personal Data]: Rada Yevropy; Konventsiiia, Mizhnarodnyi dokument vid 28.01.1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text. [in Ukrainian]
5. Uhoda pro asotsiatsiiu [Association Agreement]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>. (data zvernennia: 09.07.2024.) [in Ukrainian]
6. Rehlament 2016/679 Yevropeiskoho parlamentu i Rady YeS «Pro zakhyst fizychnykh osib u zviazku z opratsiuванням personalnykh danykh i pro vilnyi rukh takykh danykh, ta pro skasuvannia Dyrektyvy 95/46/IeS» (Zahalnyi rehlament pro zakhyst danykh) vid 27.04.2016 roku [Regulation 2016/679 of the European Parliament and the Council of the EU "On the protection of natural persons in connection with the processing of personal data and on the free movement of such data, and on the repeal of Directive 95/46/EU" (General Data Protection Regulation) dated 27.04.2016]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text. (data zvernennia: 09.07.2024.) [in Ukrainian]
7. Tokarieva K.S. (2022) Problemy zakhystu personalnykh danykh u sferi okhorony zdorovia v umovakh informatyzatsii [Problems of personal data protection in the field of health care in the conditions of informatization]. Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal. № 11. 496–499. [in Ukrainian]
8. Sopilko I. M. (2013) Suchasne poniattia personalnykh danykh: doktrynalnyi ta normatyvnyi aspekty [Modern concept of personal data: doctrinal and normative aspects]. Yurydychnyi visnyk. № 3 (28). 63–68. [in Ukrainian]
9. Pro zakhyst personalnykh danykh [About the protection of personal data]: Zakon Ukrainy vid 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>. (data zvernennia: 09.07.2024.) [in Ukrainian]